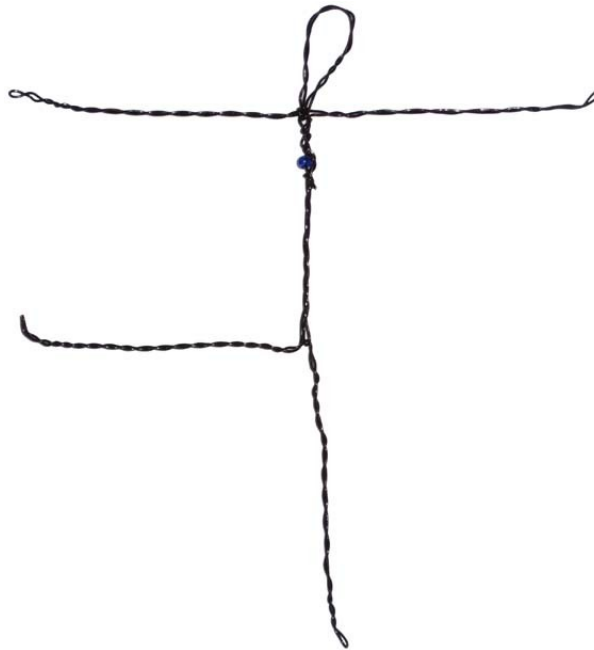

Stina Tobiasson

ETN 103 vt 2007

delkurs 3: Uppsats

”Utan längtan skulle vi sitta och glo”

Handledare: Orvar Löfgren
Lunds universitet
Etnologiska institutionen

Abstract

Min uppsats handlar om längtan och syftet är att visa att och hur längtan spelar en roll i våra liv. Jag försöker i uppsatsen att göra längtan konkret genom att visa hur längtan finns och deltar i vår vardag. Detta gör jag med hjälp av litteratur, två djupintervjuer och texter skrivna av 13 åtondeklassare.

Jag försöker inte ge några svar i min uppsats utan mer skapa en diskussion och ge läsaren något att tänka vidare på. Kanske längtans olika former och betydelse och hur något så naturligt men svårt att definiera tar plats i oss. Jag kommer att ta upp hur vi formar vår längtan bland annat beroende på vår ålder och livssituation, men också vad längtan gör med oss och vilka influenser vi får från vår omgivning.

Innehåll

Del 1

Inledning	s.4
Fältdagbok Måndag 7 maj 2007.....	s.4
Ta sig an fältet.....	s.5
Längtans olika ansikten	s.7
Mitt material.....	s.9

Del 2

Längtan bland åttondeklassare	s.11
Var sitter längtan?.....	s.13
”Att längta är ju också att göra något.”.....	s.13
Att längta efter en skalle eller trygghet	s.14
Längtar så det gör ont.....	s.16
Måste längtan slå in?.....	s.17

Del 3

”Längta efter de egyptiska köttgrytorna”	s.19
Fältdagbok 14 maj 2007.....	s.19
Längtan efter konsumtion.....	s.19
Födaskap i en längtansvärld.....	s.20
Längtan och ålder.....	s.22
Längtan genom kroppen.....	s.23
Drivmedel.....	s.24
Längtan som resa och i nivåskiftan.....	s.25
Avslutning	s.27
Litteratur	s.29

Inledning

Jag har en dålig cykel och längtar efter min gamla fina nu stulna cykel, den var blå- och svartrandig. Jag längtar efter en katt. Jag längtar efter min vän. Jag längtar efter att bestämma mig för olika saker, vad jag ska göra i höst, vad jag vill jobba med, vem jag vill kalla mig, vad jag vill göra på kvällarna efter det jag vill göra på dagarna. Jag längtar efter att bli äldre och klokare. Glöm inte att du lever i nuet! Det säger de till mig. Ändå längtar jag så tills nuet är förbi.

Längtan kan göra var och varannan människa till en filosof. Bekanta som har frågat om mitt uppsatsämne har lagt huvudet på sne, riktat blicken uppåt och sen lite för sig själva upprepat ordet, längtan, läängtan. Vad späännande. Ja, först är det bara spännande, men sen då? Hur gör man? Hur närmar man sig detta gigantiska och diffusa ämne? Det är lätt att gå vilse och irra omkring bland olika slags längtor: hjärtasmärtalängtan, svenssonlivslängtan, fuckingåmållängtan, barnlängtan, blivuxenlängtan, svart tonårslängtan och nyaskorlängtan.

Syftet med detta arbete är att visa hur längtan kan spela olika roller i människors liv. Mitt mål är att försöka fånga några aspekter av längtan, hur den tar konkret form i människors vardag, hur den formas av den livssituation vi befinner oss i och de influenser vi får av vår omgivning. Inte minst är det kopplingen mellan längtan och ålder som intresserar mig.

Känslor studeras inom många ämnen men som etnolog är jag främst intresserad av längtans kulturella laddning, längtan formad av vanor, mönster och erfarenheter. Genom några olika typer av material vill jag visa hur vi formas av längtan och hur den fungerar i vår vardag.

Fältdagbok Måndag 7 maj 2007

Sitter i mitt hörn högst upp och längst in på UB. I brist på den bästa boken om längtan har jag nu suttit här flera timmar och bläddrat i tre inte så bra böcker. En med elevvers dikter och texter, oftast om sitt hemland, inte så dum ändå kanske. En hemmagjord diktsamling med titlar som *Advent*, *Hösttankar*, *Höstsymfoni* och *Göra stan*. Den bästa av de tre inte så bra böckerna var ändå en Harlequin roman i serien "Lust – lite hetare". Omslaget går i rött. Och som insvept i dimma av rött siden syns en oerhört muskulös mans ryggtavla. Hans vita skjorta har åkt ner till armveckan och hans huvud är riktat snett uppåt och med sin vänstra hand smeker han det ena av två kvinnliga ben som står i guldglimmande sandaletter på bordet framför honom.

För tio år sen kanske jag hade uppskattat (eller kanske behövt) denna bok, fast även då säkert tittat på den med en viss skepsis. Den är i alla fall rolig. Har nu läst 50 sidor med meningar som "hennes bikini påminde honom om en portion sorbet, ljusrosa, limegrön och orange" (Hardy 2006:26). Men det är ändå någonslags längtan som boken tar upp. Längtan eller drömmen om det

sköna livet, karriären som bara går uppåt och kärleken förpackad i den vackraste utav kroppar. Harlequinlängtan.

Ta sig an fältet

Jag hade ingen självklar ingång till mitt arbete. Jag hade valt ett brett ämne och det gick till en början inte att begränsa sig till bara en del av längtan. Jag fick helt enkelt börja med att scanna av min omgivning för att samla på mig flera olika infallsvinklar. Det första jag gjorde var att söka på internet. Jag fann en pdf-fil med en broschyr från Kristdemokraterna som hette längtan, låttextern till Cajsastina Åkerströms och Åsa Jinders *Av längtan till dig*. Jag hittade en sida med ordspråk och talesätt som innehöll en avdelning om längtan. Där fanns några exempel varav flera tog upp längtan som en kraft som förde människan framåt. *Längtan bär en människa halva vägen* lyder ett isländskt ordspråk. Flera fraser var till och med tonsatta och om man vill så kunde man även få de baklänges, på sms-svenska eller på rövarspråket. *Bara de tama fåglarna har en längtan. De vilda flyger* blir till exempel *Bobarora dode totamoma fofågoglolalarornona hoharor enon lolänongogtotanon. Dode voviloldoda foflolygogorer¹* på rövarspråket. I mitt irrande på nätet fick jag dock framförallt bloggträffar. Jag läste runt tio bloggar där de flesta beskrev en längtan efter förändring. Det kunde handla om att en jobbig period i livet skulle ta slut och ersättas med något lättare, eller om kampen för att bli gravid med sitt andra barn. En hel del tog upp längtan i form av en relation till en annan människa.

Nu har jag o tjejen börjat leta efter vår efterlängtrade trea, då vi bor i varsin liten etta i dagsläget. Finns så mycket fördelar med o bo ihop ju, inte bara nöjet o få somna o vakna upp brevid varandra, utan även nåt o längta hem till. Tv eller datorn e ju inget man direkt längtar hem till i dagsläget. Nä det blir skönt när Emma o jag tillsammans med våra "barn" eller ja katterna Smulan och Ozzy, hittar vårt egna mysiga krypin.

Sitta på balkongen ihop på sommaren o äta en bit o dricka nåt gott, är det fler än jag som längtar tills det blir varmt igen?²

Det slog mig att det fanns typer av längtan som visade sig i så självklara former att de knappt gick att upptäcka om man inte direkt letade efter dem. Visst finns det många bloggare som skriver dikter om längtan, men då mest som något drömligt och onåbart. Men många skriver också att de längtar efter olika saker utan att de riktigt verkar märka att de längtar, och dessutom radar de upp saker som de absolut inte längtar efter. Mina två bloggexempel har jag valt för att de visar på två ganska klassiska former av längtan som ändå fått en personlig form, längtan hem som i exemplet ovan och så längtan bort:

¹<http://www.livet.se/ord/kategori/L%C3%A4ngtan>

²<http://truckmechanic.zoomin.se/blogg/permalink-20070222-14917.html?norefresh=1>

Det är fruktansvärt frustrerande att det finns så många platser i världen och jag kommer inte att få se dem alla. Inte ens i närheten av alla. Det stör mig ibland.

Jag tror inte att reslusten någonsin kommer att lägga sig. Nu är jag snart 32, det har ju inte gått över någonstans. Längtan efter känslan när planet lyfter från banan, nya gator, nya dofter, språk som jag inte förstår. Italien, Island, Rio de Janeiro, Shanghai, Tokyo. Aaaaah. Det går banne mig inte över.

Men jag ska till Stockholm imorgon. Dit längtar jag just nu inte alls. Tåg, möte, kallt, artighetsfraser, kontakter, visitkort, sömnbrist och hem igen på en dag. Bah.³

För att se på ett annat material och en annan åldersgrupp än den som mötte mig i bloggvärlden gick jag till Folklivsarkivet i Lund och läste dagböcker skrivna av två kvinnor födda 1905 och 1907. Båda var skrivna i slutet av 1990-talet då de bodde på äldreboende. Båda beskriver de vardagen, när de går upp, matar fåglarna, vad det är på radio, vem som ringer, vem som inte svarar och vad de sysselsätter sig med. Det ligger en ton av missnöje över båda dagböckerna och så mycket längtan skriver de inte om, annat än i indirekta former, men en av kvinnorna återkommer till att ”det blir väl bättre när terapin börjar”. Samma kvinna skriver om hur svårt det är att vara skåning i Småland, hon talar om det som en nedgradering men skriver samtidigt att ”längta till Skåne är naturligt, men att komma till barndomens trakter, hemmet, byn, kyrkan, nej jag skulle svimma av rörelse”.

Under mitt arbete har jag många gånger fått utgå från mig själv och vad jag längtar efter, men eftersom det var väldigt lätt att fastna där valde jag att be några av mina distansvänner via mail skriva om längtan. Jag frågade vad de längtade efter, vad de tänkte kring längtan och hur ofta de trodde de längtade. Återigen fick jag känslan att längtan hela tiden ligger ganska nära i människans vardag. Jag fick svar från fem personer och flera av de svarade dessutom långt över en gång, längtan var uppenbarligen ett ämne som kunde sätta igång tankarna. Till deras längtan räknades bland annat upp att väga mindre, känna sand mellan tårna, vara perfekt och oklanderlig. Längtan efter eftermiddagskaffet, lugn och ro, morgonens rutiner i att avslappnat tempo, sovmorgnar och längtan efter att partnern ska komma hem och det kommande bröllopet. En av de funderade över det här med att vi längtar för ofta, hon tycker att vi fusklängtar.

Jag "fusklängtar" massor, men jag vet fortfarande skillnaden med att längta på riktigt och att bara slösa med längtan, väldigt ocharmigt egentligen att fusklängta, men, iof, om man håller det för sig själv så är det ju ingen annan som störs av det, om jag skulle snacka om allt jag längtar om hela tiden skulle det nog inte vara så kul att vara min kompis. Hon bredvid mej (sitter vid datorerna på biblioteket) skulle nog bli ganska konfunderad om jag sa att jag just nu längtade efter en hamburgare med räksallad till exempel...

³<http://vasterut.blogspot.com/2007/02/det-tar-aldrig-slut.html>

Genom att pröva olika sorters material hade jag nu samlat på mig en viss överblick av längtans olika former. Jag hade läst allt från Harelquinböcker till den så kallade väskdebatten i Dagens Nyheter om konsumtion och reklamens påtvingade längtan efter drömkök och lyxväskor. Jag började se och höra längtan överallt, i tidningar, i radio och i pop-låtar. Vad som var svårare var att hitta den som ett tema i forskningen.

Längtans olika ansikten i forskningen

Det finns ingen *perfekt* bok om längtan, ingen som svarar på mina frågor och visar mig till rätt spår. Att hitta litteratur om mitt ämne har varit svårt, och att använda längtan som sökord i bibliotekskataloger är inte precis vanligt, vilket har bidragit till svårigheten. Längtan verkar helt enkelt oftast spela en biroll inom studier av många skiftande ämnen, men längtan finns också som ett möjligt tema i många sammanhang. Maja Povrzanovic Frykmans studie om diaspora och kroater som lever i Sverige kan ses som ett sådant exempel. Även om hon inte nämner ordet längtan så kan diasporagruppens identitet ses som en längtan efter att få höra till. Eller längtan tillbaka till något de kanske innerst inne vet att de aldrig kan få, längtan efter att något ska vara oföränderligt tills man kan återvända. Här visas också hur viktig själva längtan kan vara för att både behålla sin identitet och för att skapa sig en. Även om man bor i ett nytt land och har sin längtan riktad mot det gamla, så skapar längtan ett rum i det nya landet. Identiteten blir förankrad i längtan bort (se till exempel Povrzanovic 2002:157ff). Allt anpassas alltså till vår vardag och verklighet för att fungera. Kroaterna i Povrzanovic Frykmans studie anpassar sin längtan efter hemlandet till den verklighet de lever i i sitt nya land. Längtan kan då vara något de vänjer sig vid för att de behöver den, och den utvecklas till en del av deras habitus. Colin Campbell beskriver hur vi handlar utan att bestämma *att* vi handlar och att handlandet förvandlas till vanor (Campbell 1996:161). Detta har jag sett exempel på när jag till exempel läst bloggar om längtan. Längtan nämns ofta bara i förbigående och hade jag inte letat efter just längtan hade jag nog inte lagt märke till att den här personen faktiskt längtar. Detta kan ses som ett exempel på att längtar är något vi gör mer eller mindre omedvetet. Längtar är på så sätt något vi har gjort så mycket och så länge att vi nu inte så lätt lägger märke till när vi gör det. Längtan som handlande kan med Campbells teori ha lagt sig tillräta som en vana.

Etnologer studerar oftast synliga och konkreta ting eller företeelser för att förklara de osynliga mönster som växer fram ur dessa. Min svårighet att hitta etnologisk litteratur om längtan tror jag kan bero på att jag går från andra hållet. Jag tar utgångspunkt i det osynliga men välkända och ska så försöka visa hur det påverkar och spelar in, blir konkret och synligt i våra tankar och handlingar. I den etnologiska litteraturen har jag inte hittat något helhetsbegrepp på längtan utan fått

leta efter inspel som kan kopplas ihop med längtan eller berör någon del av en längtan. Den filosofiska litteraturen har däremot sitt fokus på längtan som en abstrakt företeelse och därmed ofta gjort den mer diffus, där har jag alltså fått leta efter det konkreta. Studiet av känslor är mer vanlig inom psykologin och filosofin och det känns att jag befinner mig i någotslags gränsland mellan dessa två traditioner och etnologin. Jean-Paul Sartre talar dock i sin bok *Skiss till en känsloteori* (1939) om ett samband mellan psykologin och fenomenologin och han hjälper mig att på något sätt ändå fånga in mitt ämne. Han gör i början av boken en kritisk granskning av dåtidens psykologiska teorier om känslor och övergår till att föra fram sin syn på känslornas funktion. En av hans poänger är att känslorna aldrig agerar själva. Han poängterar nämligen att det är viktigt att komma ihåg att när en människa till exempel är rädd så är hon rädd för *någonting*, och att själva rädslan utlöses av någon typ av föreställning. Hela tiden återvänder också rädslan, eller längtan, till objektet som den livnär sig på (Sartre 1992:36). Alltså, en föreställning ger ett objekt som ger en känsla som fortsätter att samverka med objektet och föreställningen.

En annan forskare som varit användbar är Susan Stewart som visar på hur längtan kan delas in i tre olika grupper. Först trånande längtan - en längtan med specifik riktning mot en plats, som till exempel hemlängtan. Sedan sugande åtrå efter ett föreställt ursprung, som till exempel drabbar kvinnor under graviditeten där hon kommer närmare kopplingen mellan natur och kultur. Och till sist tillhörighet, längtan efter att tillhöra och att kunna säga det här tillhör mig (Stewart 1999:ixff).

Synonymer kan vara en hjälp till att hitta litteratur om ett svårsökt ämne och det visade sig att flera forskare har studerat *begäret*. Sociologen Per-Olof Olofsson skriver om begäret som en drivkraft som får oss att röra oss framåt. Han använder sig av ett av Sartres exempel med en åsna som drar en vagn. Framför åsnan har man satt fast en morot och varje försök åsnan gör att få tag i moroten resulterar i att hela ekipaget rör sig framåt (Olofsson 1991:20). Samtidigt som vi går framåt flyttar vi fram det vi strävar efter så att vi aldrig når dit, strävan blir det som får oss att röra oss. Olofsson belyser detta genom att tala om att vi åtrår auran kring målet vi har framför oss och när vi är nära att uppnå ett mål så skapar vi ett nytt för att inte konfronteras med *den frånvarande auran*. Om man då inte hinner byta riktning i tid, utan kanske om man har lagt ner för mycket begär på ett specifikt mål, kan man hamna i en situation där man blir olycklig av att ha lyckats, menar han. Begärets existens ligger delvis i framtiden, som vi aldrig får uppleva för att vi lever i nuet (1991:21f).

Timothy Schroeder skriver i boken *Three faces of desire* om begärets tre ansikten, *motivation*, *pleasure* och *reward*. Enligt honom knyter alla teorier om *desire* eller begär an till minst en av dessa tre delar (Schroeder 2004:6). *Motivation* kanske man kan översätta med drivmedel, man behöver det för att röra sig framåt. *Pleasure* kanske man känner om man, som Olofsson menar, hinner byta fokus i sitt begär så att strävan fortsätter, *displeasure* om man inte hinner. *Reward* känns

svårare att definiera, Schroeders egna exempel lyder att när han umgås med sin systerson så vinner han även något i sin relation till systemen (ibid). För att få ett exempel kopplat till längtan kan man säga att genom att förverkliga en längtan så vinner du något i dig själv. Beroende av vad det är för längtan kan du också få uppmärksamhet och beröm av andra människor.

Både Schroeder och Olofsson talar om begäret och det kanske är lättare att sätta fingret på än längtan, även om begär är en del av eller en sorts längtan. De talar om att människor hela tiden har fasta mål som de byter ut för att de ska fortsätta ligga i framtiden. Jag tror att längtan kan vara något som griper över deras begär. Längtan kan vara så mycket större än en morot som man strävar efter. När en nittiåring med trött kropp längtar efter att cykla eller att så potatis är det inte ett mål han eller hon kan sträva efter. Längtan har då snarare blivit ett tillstånd. Strävandet kan ligga i att fortsätta längta, inte att nå målet.

Mitt material

Efter materialinsamlingar och forskningsgenomgång bestämde jag mig för var tyngden i mitt eget material skulle ligga. Eftersom jag ville förankra längtan i konkreta människoliv valde jag att göra två intervjuer samt be en skolklass skriva små uppsatser om längtan. Jag ville prova dessa två olika metoder därför att jag trodde de skulle kunna komplettera varandra.

Högstadieskolan eleverna går på ligger i en svensk småstad, eleverna är mellan 13 och 14 år, alla är födda i Sverige och har främst medelklassbakgrund. Jag fick in 11 texter om längtan varav sex var skrivna av pojkar och fem av flickor. De varierade i omfång från en sida till fem, sex rader.

Att intervjua om längtan visade sig svårare än jag trodde och att hitta personer att prata med blev ett problem jag inte riktigt räknat med. Längtan var ett ämne som folk verkade tycka kom för nära, det blev för känsligt och jag ville ju göra personliga intervjuer för att verkligen få fram många aspekter av en människas längtan. Människan och hennes längtan. Men det var inte så lätt. Längtan visade sig vara mer privat än jag trodde och satt djupare än jag anade. Ibland fick jag känslan av att längtan till och med kan te sig något skrämmande att röra om i. Jag bestämde mig för att jag vill prata med någon som var van att reflektera kring ämnen och som kunde förmedla sina tankar. Därför beslöt jag att kontakta KG Hammar. Inte i sin roll som präst och före detta ärkebiskop utan som en person som bland annat i sin yrkesroll blivit van att reflektera och diskutera kring ett tema som längtan. Jag intervjuade även Fredrik, 26, som är student i Lund och född i Frankrike. Personerna visade sig vara ett bra val då, de både kontrasterar och kompletterar varandra. Men att *intervjua* om längtan gick nästan inte, det blev mer ett samtal mellan mig och informanten där ämnena visserligen grundade sig i mina frågor. Jag märkte också att längtan var lättare att prata om i allmänhet, att säga man istället för jag. Så intervjuerna blev personliga tolkningar av generella reflektioner kring fenomenet längtan.

Skoluppsatserna samt det två djupintervjuerna blev alltså tillsammans med mitt övriga material från nätet, dagböckerna, pressdebatten och litteraturen, det stoff som jag utgick ifrån.

Längtan bland åtondeklassare

Längtan är en starkkänsla.

Längtar gör jag nästan hela tiden som när jag sitter i skolan då längtar jag till efter skoldagen då man kan spela data och va med kompisarna. Jag ser glad ut när jag längtar för att längtan för mig är oftast en positiv känsla. Jag längtar tills jag blir vuxen då kan jag köra bil och kanske bli bäst i världen på drifting eller kanske jag blir diktator vem vet det finns ingen som vet. Jag längtar tills i sommar då kanske jag ska till Åland med [en kompis] och hans familj det ska bli kul. Längtan kan va bra eller dålig jag tycker den oftast är bra.

Först tänkte jag mig att skoleleverna skulle få skriva fritt, jag ville se vart de hamnade med längtan och inte styra för mycket. Det är lätt att tro att alla går och tänker på längtan bara för att jag gör det. Svenskläraren som jag samarbetade med sa snällt att hon först skulle ge ut frågan som en fri uppgift men förberedde mig på att eleverna nog skulle behöva lite exempel att hänga upp sig på. Vi diskuterade tillsammans fram några exempel. Vad längtar du efter nu, minns du vad du längtade efter när du var yngre? Längtar man efter olika saker beroende på hur gammal man är? Är drömmar detsamma som längtan? Är längtan bra eller dålig? Behöver man längta? Är olika längtor olika starka? Finns det saker som man borde längta efter? Känns längtan? Vissa skrev sina texter utifrån våra exempel medan andra tänkte mer fritt. Jag har valt att i viss mån rättstava citaten från texterna.

Det mest slående i materialet är att eleverna framförallt skriver om en konkret längtan, efter något som är lätt att ta på. Det handlar om att bli äldre, få moppe, körkort, en hund eller nya kläder. Kanske tar de upp den konkreta längtan för att den är lättast att se. De längtar efter något som är kortsiktigt. De längtar efter ett tydligt mål eller händelse, något de säkert vet kommer eller i alla fall vet finns. Det är inte frågan om en omöjlig längtan, det är en längtan med tydlig riktning. En tjej som längtar efter att få flytta till sitt nya rum längre bort från sina småsyskon beskriver dock både en konkret och en abstrakt längtan. Hon menar att det, när man har ett fast mål, handlar om en konkret längtan och att ”den abstrakta längtan är själva känslan att längta, att vilja ha någon/något. Drömmar är en abstrakt längtan, undermedvetet, medan målen är konkreta,” skriver hon.

Den närmaste längtan i tiden som beskrivs är att skolan ska ta slut, som framförallt killarna tar upp. Flera av de börjar sin beskrivning där och låter den sen växa utifrån det. ”Jag längtar till denna lektion är över och jag längtar till den dag jag slutar skolan. Jag längtar också tills jag fyller 15 år så jag får åka moppe och tills jag fyller 18 år så jag får skaffa körkort.” En annan kille som också börjar med att längta till att skolan ska ta slut fortsätter ”[j]ag längtar tills jag blir vuxen då kan jag köra bil och vara uppe sent!!”

En tjej visar i sin text på hur en längtan kan grena ut sig i flera för att ha större möjlighet att slå in.

Längtan kan betyda mycket saker, jag t.ex. när jag var liten, ungefär 5 år, så ville jag ha en hund och det har jag alltid velat ha. Men mamma säger att vi inte kan det för vi har ju katt hemma, och för att hon tycker att jag inte riktigt kan ta hand om en (jag är ju 14 år). Så jag längtar tills jag får pengar och kan köpa en hund och bevisa att jag kan ta hand om den. Och tills mamma svarar ja okey du kan ha en hund om du kan visa att du kan ta hand om den

Förutom den konkreta längtan verkar många ha lättast att beskriva sin längtan utifrån ålder, som till exempel att vissa saker slår in i viss ålder. En kille funderar över just skillnaden i vad man längtar efter beroende på hur gammal man är men hittar samtidigt något som han kan tänka sig längta efter i flera åldrar. ”Man kan längta efter olika saker i olika åldrar. Okej, man kanske kan längta efter en motorcykel både när man är 20 och 50 år.” Två tjejer tror också att man längtar efter olika saker beroende på hur gammal man är, den ena längtar nu tills hon blir 15 och får en moppe och skriver att ”när man var liten så ville man ju ha Barbie, eller killarna ville ju ha bilar osv”. Även den andra tjejen kopplar ihop längtan utifrån ålder med en konkret längtan efter nya ting ”[n]är jag var liten så längtade jag kanske mest efter nya leksaker. Nu brukar jag för det mesta längta efter nya kläder eller nytt smink.”

En kille längtar efter att fylla 18, på hans beskrivning kan man anta att han tycker livet börjar då.

18års-dagen, dagen då jag blir myndig, dagen då jag blir fri, dagen då jag lämnar boet, sprider ut mina vingar, och flyger iväg. Men ett eget liv är aldrig ett lätt liv, besluten, uppoffringarna, att stå emot njutningen, men ändå låta den komma inpå. Alla vill visa att de är nån, att de kan nåt, att de kan klara sig själva. Men inte alla lyckas.

Han längtar efter att bli vuxen men visar samtidigt på en ängslan över att det som han längtar efter kanske inte alltid kommer bli så lätt. Han talar om längtan som lite av en lockelse, som man ibland behöver stå emot. När han fortsätter sin berättelse verkar han ha flera drömmar och mål i livet som han strävar efter, men längtar just efter den *sistan* delen av sitt mål. Han lämnar det som är emellan och låter det istället symbolisera en kamp, en ressträcka mot sista delen av målet.

Dagen då jag tar examen, lämnar Kungliga Tekniska Högskolan, och påbörjar den sista delen av min dröm, mitt mål, det jag längtar mest efter, att bli programmerare, och att skapa världens största Massive Multiplayer Online Role Playing Game. Jag har en lång väg dit, men kämpar redan. Jag vet att det inte kommer att vara lätt, men kämpar redan. Jag möts av stunder då jag bara vill ge upp, men kämpar redan.

Det är också intressant att poängtera att hans ”sista del av drömmen” utspelar sig i ganska tidig ålder, han nämner inte något som är efter det.

Var sitter längtan?

”[D]et är väl kroppens sätt att visa att man vill nåt”, svarar en tjej när hon svarar på frågan varför man längtar. Att längtan just kan visa sig genom kroppen verkar flera elever kunna relatera till. ”Man kan se ut på olika sett när man längtar efter saker. Jag ser stressad ut och jag känner mig stressad.” En elev beskriver hur hon blir sprallig när hon längtar, hon kan inte sitta still utan måste sysselsätta sig hela tiden. Flera skriver också om vad längtan kan göra med en människa och vad det innebär att längta.

Jag tycker man borde längta efter ett långt och lyckligt liv, och att få vänner och sin drömpartner. Men det är inte alla som längtar efter det, det finns såna som inte längtar efter det för det finns de som vill vara själva här i livet och det finns de som bara har en längtan och det är bara att få dö. /.../ Jag tror att dom vill det för att de har längtat och drömt så mycket i sitt liv men ingenting har hänt, ingen dröm kom i uppfyllelse, de har blivit så trötta på livet att de inte orkar längta längre för inget händer. De har aldrig fått uppleva det som de längtat och drömt om.

Här byter verkligen längtan karaktär från att ha varit något positivt förankrat i något konkret till något som man inte fick, något man aldrig fick uppleva och därför tappat lusten. Men en annan vänder på det och menar att det är längtan som är livskraften, "[m]an måste längta efter saker! Annars kan man inte leva" och "om det inte fanns längtan så skulle man bara sitta och glo". Det är flera som ser längtan som en lösning att komma bort från det hemska. ”Längtan ger oss styrka att trotsa det svåra och kämpiga, det hemska. Utan längtan skulle vi inte ha någon livskraft, vi skulle tyna bort, och dö. Längtan ger oss styrka.” ”Om man inte längtade skulle man aldrig bli lycklig. Man skulle sitta hemma hos sig och aldrig göra någonting.” I deras exempel kan man alltså dels läsa om en längtan som kan få en människa att fastna och i princip ge upp, men också om en längtan som får oss att gå framåt och aldrig ge upp. En kille funderar över denna dubbelhet, ”man kan ju överleva utan att längta men det är ju en väldig skön känsla att längta. Alla kanske inte tycker det är en skön känsla den kan vara jobbig också”. Han beskriver hur det kan kännas på olika ställen i kroppen om man träffar sin tjej eller kille, speciellt om man träffar tjejen för andra gången, ”men längtan kan förråda en också, för tänk om inte tjejen eller killen dyker upp? Då blir man ju ganska sne.” En annan elev skriver om en positiv längtan som ger en viss negativ effekt, ”[j]ag ska flytta till USA i juli eller augusti. Jag blir glad av att tänka på det. Men samtidigt gör det ont. Jag vill ju inte lämna alla mina vänner”.

”Att längta är ju också att göra något.”

Det är roligt att läsa elevernas texter för det är som att de medan de skriver kommer på hur mycket i deras liv som egentligen är längtan, hur stor och betydelsefull den faktiskt kan vara. ”När en längtan slår in så blir man glad men då börjar man längta efter en annan sak så jag tycker att längtan aldrig

tar slut" skriver en elev och tar upp det dilemma som Olofssons begärsdiskussion handlar om. En annan elev talar om olika starka längtor och vilken längtan som kan ta överhanden. "Om man ska doktorera i någonting så längtar man mer till det än till att man kanske längtar till att köpa den där tröjan på H&M." Killen med motorcykeln är i princip den ende som beskriver hur en längtan kan övergå i en vana för att sen bli utbytt mot något annat.

"När längtan slår in tror jag inte att längtan går över, man längtar ju efter att få köra motorcykeln igen nästa dag och nästa och nästa, men tillslut när man har vant sig att köra motorcykeln längtar man nog inte så mycket utan då blir det nog bara en vana. Men plopp så har man något annat att längta efter, som tex [att] chefen går i pension och dom behöver en ny chef, då kan man ju båda hoppas, drömma och längta efter att bli vald."

Att längta efter en skalle eller trygghet

Jag träffar KG Hammar utanför teologen i Lund. Han har sitt rum på översta våningen och dit är det tre långa trappor, han visar sig ha avsevärt bättre kondition än jag. Under intervjun sitter vi i varsin blå fåtölj, en samtalsgrupp i ena hörnet av rummet. Fredrik möter jag i en lägenhet i Lund. Han har varit förkyld ett tag och hostar så det skrävar på min inspelning, vi dricker te för att hans hals ska må bättre. Jag vet inte vad det är som gör det, om det är de blå fåtöjlerna och tet, men mina informanter förvandlas till kulturanalytiker och mina tänkta intervjufrågor blir som trampoliner som skjuter iväg deras tankar åt olika håll.

Med båda dessa män var det lättast att få fram exempel på en konkret längtan när man förankrade den i det som varit, i barndomen till exempel. När man närmar sig nutid blir längtan mer ogreppbar, något som mest svävar omkring och finns lite varstans. Det är som att längtan när man är liten går att ta på, den ligger närmare, i något konkret som är lätt att föreställa sig. Kanske förväntas man också ha en djupare längtan ju äldre man blir, den ska vara förankrad i något mer diffust och sofistikerat, som längtan om ett bättre liv.

Både Fredrik och KG kommer in på att längtan är svår att definiera och att det ligger mer bakom den än vad man tänker. KG talar om att längtan hela tiden måste kompletteras med något annat, en kontext och ett sammanhang som ger längtan dess roll. Fredrik pratar om att han försöker att se principerna bakom längtan. Om du längtar efter ett bra jobb så kanske det bottnar i att du vill kunna skaffa mat och få tak över huvudet, alltså att de grundläggande behoven styr vår längtan. KG tycker det är svårt att forma ett fack för längtan, den brer ut sig över flera gränser, "om den inte styr mig så är det mer som den här magneten från andra hållet, att den drar mig. Och det är inte så rationellt alla gånger".

Jag är uppvuxen i en prästgård på landet, på 50-talet, och ibland så kom det folk som jobbade i kyrkan internationellt, i missionen och sådär dit och berättade om helt andra länder och kulturer. Så som liten satt jag ofta i ett hörn och lyssnade på det här och jag kan nog påstå att det uppstod nån slags längtan att komma ut i världen. Just den här kontrasten mot den här lilla byn, det bodde ungefär 250 människor där, de flesta i jordbruk. Och så detta att spränga gränser och åka till andra världsdelar, Afrika och Asien, det låg nog som nån slags drift eller lockelse.

De flesta människor lägger ann en ljus mild blick när de pratar om något minne från när de var små. För att en gång för alla göra klart att vissa saker ändå var enklare när man var liten. KG pratar mycket om sin längtan efter att spränga gränser och bryta upp ur en fast trygghet, men han berättar även om pärelovet (potatislovet). När han var liten var alla lediga från skolan för att hjälpa bönderna att plocka potatis och samtidigt tjäna lite pengar. ”Och jag minns att mitt första projekt med de där pärepengarna det var att köpa en cykel. Så jag köpte en helt ny blå Crescent för 200 kr, helt sådär fantastisk”. Han berättar att det var det första han tjänade ihop till själv och det var en triumf när cykeln blev hans.

Fredrik längtade mest efter att bli stor när han var liten, så han kunde göra vad han ville och han ”hade en massa drömmar, allt från att bli kirurg eller arkeolog, skådespelare, musiker.” Fredrik berättar att han fick drömmarna när han började skolan. Då ville han bli läkare eller kirurg och han minns hur han förberedde sig och lärde sig alla anatomiska bilder han kunde hitta utantill.

Och jag frågade min pappa till och med om jag kunde få en skalle, en mänsklig skalle ville jag få som present. Han förklarade för mig att det var lite svårt att hitta men han gick till slakteriet i Paris och frågade om han fick ta en koskalle istället. Så jag var jätteglad. Men min mamma, när hon upptäckte kraniet i kylskåpet, blev hon så himla rädd att hon kastade ut det. Jag var jätteledsen.

Arkeolog tror han att han ville bli på grund av Indiana Jones och skådespelare eller regissör för att han började läsa böcker som han ville göra film av. Annars minns han inte om det fanns några specifika ting som han längtade efter, förutom skallen som han fortfarande vill ha. ”Självklart ville jag ha nya skor precis som mina kompisar för att vara tuff och så, men det var inget som jag verkligen önskade mig. Det var bara för att kunna bli som de andra.” Jag frågar Fredrik om han har kommit dit han längtade till när han var liten.

Jaa...jag har fortfarande ingen skalle på mitt rum. Men jag tror man kan säga att jag lever självständigt nu. Att livet som jag har, det är jag som har bestämt det. Och mina föräldrar har ingenting att säga i det. Så, ja, jag har lyckats med det, men det betyder inte att det var så lätt som jag tänkte mig när jag var liten. För mitt sätt att leva leder till många konflikter i familjen. Så, jag har betalat räkningarna, ja.

Nu, berättar Fredrik, längtar han efter trygghet ”att inte behöva oroa sig om de frågorna, som var ska jag bo om sex månader? Vad ska jag göra? Vad ska jag jobba med? Och sånt där. Jag vill bli av med dessa frågor”. Han tror att han längtar efter denna trygghet dagligen, utan att riktigt tänka på det, att all stress och pressen han kan känna över olika saker på nåt sätt utlöser längtan om trygghet och stabilitet.

Både KG och Fredrik tror att man längtar efter olika saker beroende på ålder. KG menar att längtan ändrar sig i takt med livserfarenhet och mognad. Han pratar om att man som ung kan ha stora planer på vad livet ska ge men tror att ju äldre man blir desto viktigare blir det med relationer och att det mesta då kommer i andra hand. Fredrik tror att ju mer man utvecklas och blir äldre ju mer abstrakta saker längtar man efter. ”Alltså när man är liten kan man inte skilja på det som är jätteviktigt och det som är onödigt liksom. Så man kan kanske längta lika starkt efter jul som att längta efter att bli stor. Det kanske är lika viktigt när man är barn.” Tryggheten som han längtar efter nu tycker han är abstrakt, just för att han inte kan få den i ett paket.

Längtar så det gör ont

KG är övertygad om att kropp och själ hör ihop och om man längtar intensivt efter något så gör kroppen det också. Han beskriver också en ”euforisk glädjekänsla, de där stegen precis innan längtan ska uppfyllas tror jag kan vara smått berusande. Om man har längtat efter en person intensivt, och så alldeles innan man tar i handtaget för att öppna det så tror jag att det kan kännas väldigt fysiskt också. Eller jag vet att det gör det.” Fredrik tycker att längtan sitter i magen, som en slags spänning, ”längtan för mig är något, alltså jag tar det ganska negativt. Som att jag är missnöjd med nånting i mitt liv som jag har svårt att genomföra. Så det sitter i magen skulle jag nog säga”.

KG tror att platser kan få igång en längtan efter något som har varit, att man associerar platsen med en erfarenhet och något som har hänt. Han medger att den längtan antagligen är en ouppnåelig längtan, en längtan som kanske mer har en känsla av tomhet och att någonting är förlorat. Även om den längtan gör ont så tror han att det är svårt att låta bli att utsätta sig för den. ”Jag tror att det finns nån slags lockelse också efter det här som är ouppnåeligt, /.../ även det som kan göra lite ont kan vara en lockelse.” Fredrik hoppas att man inte kan längta bakåt, även om han tror att det finns de som gör det, men för honom vore det som att dö, att överge nuet. Det kanske är för att för honom så är motsatsen till att längta att ångra. ”För mig är längtan nånslags projektion i framtiden, så motsatsen till det är det förflutna så för mig skulle det vara att ångra, motsatsen till att längta.” Även om man skulle längta efter att något som har hänt ska hända igen så tror inte Fredrik att det är möjligt, ”man badar aldrig i samma å”. Så att längta bakåt är för Fredrik som att överge livet.

Fredrik: Lever man inte i nuet då bränner man sin tid liksom.

Jag: Men kan man längta tillbaka utan att vilja tillbaka? Alltså mer, kan det vara en positiv längtan, att man minns och lever sig in i nånting som redan har hänt.

Fredrik: Jag vet inte, jag vet inte. Jag tänker mycket på, det kan hända att jag tänker på det som har hänt i mitt liv och sen börjar fantisera, men för mig är det ingen längtan.

Frågan om vad som är motsatsen till att längta är för KG intressant men svårt att svara på. Han tycker att längtan är en slags rörelse, ett uppbrott för att nuet inte är tillräckligt. ”Längtan och någon brist hänger ju samman och det betyder att motsatsen till längtan är nånslags statisk förnöjsamhet, eller rädsla. Jag vågar inte lämna det nu som jag känner till och som är statiskt och välkänt.” Han fortsätter att beskriva hur längtan innebär att man måste röra på sig men kommer på att man ju också kan ha en längtan efter ”att allting ska förbli som det är”. Men han tror att man kan fastna i längtan och att längtan därför är en ”viktig ingrediens i tillvaron”, som en drivkraft. När jag frågar honom om det finns pliktlängtor så tycker han att jag har tänjt begreppet för långt. Kan man verkligen kalla en längtan för en plikt? Men han verkar ändå tycka att det är svårt att säga var gränsen går och att övergången nog är ganska löpande. Men han tror mer på att det ur längtan kan födas plikter. Om man till exempel längtar efter att få lämna över jorden i gott skick till senare generationer så föder det plikter i sitt sätt att agera under sin livstid. Längtan omsätts i praktisk handling.

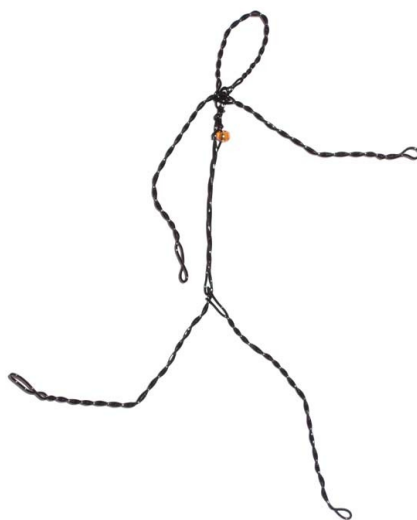
På samma sätt som en längtan kan utvecklas till handling kan en längtan också ta sig ett annat ansikte, något som till en början inte visar den verkliga längtan. Fredrik pratar först om onödiga längtor, han berättar hur han när han sitter med en jobbig skoluppgift kan längta efter att ”ta det lugnt och dricka öl men kompisarna”. ”Alltså om man ska se på längtan som en drivkraft, då är längtan att supa sig full väldigt onödig”. Men när vi funderat lite kommer han på att längtan efter att supa kan vara en drivkraft för att bli klar med skolan. Då kan man ju undra var själva drivkraften ligger. Det verkar ju som att själva drivkraften inte alls behöver ha något att göra med det man får gjort. Fredrik säger att han kan se längtan som en positivt laddad drivkraft så länge man når sitt mål. Men han kopplar ändå ihop längtan med missnöje. Han berättar hur han i Frankrike kände pressen att klara alla tentor för att kunna bli utbytesstudent i Lund. Han längtade efter att flytta till Sverige och tanken på att misslyckas med en tenta fanns inte, det var omöjligt att misslyckas. ”Så att längta, ja det är en drivkraft, /.../ men eftersom jag kopplar längtan till missnöje så är det inte nånting som jag kan tycka om.”

Måste längtan slå in?

KG menar att just längtans funktion är att den inte slår in, för när den gör det så har den redan

upphört som längtan. Han pratar om en fullkomlighetslängtan, att vi längtar efter det goda fullkomliga livet med harmoni och kärlek. Det är en längtan som aldrig blir färdig och aldrig kan avslutas och det visar på att vi inte är framme, att längtan bara fortsätter. Så själva längtan kanske är viktigare än det man längtar efter. ”Jag trodde kanske att mitt liv skulle vara fullkomligt lyckligt när jag fick den där cykel som jag jobbade ihop till. Men antagligen var det väl så i praktiken att cykeln födde en ny längtan, då ville man använda den och komma iväg och cykla längre. Så födde det, eller gav näring åt den här längtan att också komma iväg.” Fredrik försöker skapa sig nya längtor när en har slagit in ”för jag tror på utvecklingen hela livet”. Han tror också att det är viktigt för att lära sig att vara ödmjuk, att känna tillfredsställelse för länge tror han kan utveckla en ganska otrevlig stolthet.

KG tror att längtan är en del av att vara människa, och menar att det nog är det som skiljer oss från djuren. ”Djuren kan ha instinkter och behov men längtan förutsätter ett medvetande som kan visualisera det som icke är närvarande på ett annat sätt än vad vi tror att djuren kan. Och då kan man ju säga att längtan är det som gör oss till människor.” Fredrik är inne på lite samma spår, ”jag tror att längtan som känsla är typisk mänsklig. För att det innebär att man är medveten, om sig själv och om tiden som går och det man inte har och det man vill ha. Så om nån aldrig skulle längta efter något betyder det att man inte är mänsklig (skratt). Nej, jag vet inte riktigt.”

”Längta efter de egyptiska köttgrytorna”⁴

Fältdagbok 14 maj 2007

Fick en klädkatalog med posten idag. ”Welcome to Paradise” stod det. På framsidan sträckte en slank välformad kvinna ut sig i solen. Säkert yngre än vad jag skulle gissa på, och med världens kanske minsta bikini. Vadå paradiset? Tror de att mitt paradiset ser ut så? Jag hatade den slanka välformade kvinnan från första ögonblicket. Men jag har fortfarande inte slängt katalogen. Det är någonting med det där som jag inte rör över. En del av mig känner ett begär efter att få vara som den där välformade slanka kvinnan i solljuset, utan minsta defekt på den perfekt gyllenbruna huden. Welcome to Paradise.

Längtan efter konsumtion

I både mina intervjuer och i elevuppsatserna kommer informanterna tillbaka till temat längtan och konsumtion. Det går inte att komma runt det antagligen eftersom konsumtionen genomsyrar så mycket av våra liv. KG menar att ”eftersom vi är längtansvarelser så är vi också sårbara och möjliga att utnyttja och manipulera”. Jag frågar honom om klichélängtor och även om han aldrig har hört begreppet så förstår han vad jag menar och kopplar genast ihop det med konsumtion. Han tycker att viss veckopress rent av lever på människors klichélängtor ”i den bemärkelsen att de beskriver vad det goda livet är, de både skapar ett sug hos människor och en bedräglig tanke att om livet inte blir på det där sättet så är det inte värdefullt”.

Medan jag samlade in mitt material pågick en debatt om konsumtion och längtan på tidningarnas kultursidor, den så kallade väskdebatten startade i Dagens Nyheter med Nina Björks söndagskolumn den 25 mars 2007. Hon berättar om hur hon rev sönder sin lista med rubriken ”Att köpa när vi får pengar” för att istället göra motstånd mot renovering av kök, mosaiktäckt badrum och dimmers som ger exklusiv touch i vardagsrummet. ”Jag går här i det gamla och trasiga och gör motstånd” skriver hon. Den 31 mars i samma tidning intervjuades Sisela Lindblom av Bo Madestrand angående sin nya bok *De skamlösa* som handlar om unga stockholmare som lever under mottot ”du är vad du köper”. I artikeln diskuteras damtidningarnas makt och konsumtion som en klassfråga. Det som gav väskdebatten sitt namn var när Lindblom berättade om hur hon gått i taket när Susanne Ljung sagt att hon köpt en väska för 70 000 kronor för att sen hänga in den i garderoben, vilket Ljung den 2 april dementerade. Så fortsatte debatten och tog upp ämnet ur en könsaspekt, vilket vissa tyckte var centralt men andra inte, och hur lyxkonsumtionen gått ner i åldrarna. Det blev en debatt där ytlighet ställdes mot djup. Att längta efter en ny väska kan säkert för många verka löjligt och onödigt, men debatten är intressant därför att den ställer frågan vad som

⁴Exempel på en längtan ur Svenska akademins ordbok över det svenska språket

är rätt att längta efter och om man får ha vilka drömmar man vill. KG lägger ytterligare en aspekt till debatten. Han pratar om att på ett sätt kan det vara en längtan efter den där dyra väskan, på ett annat sätt kan det vara ett uttryck för någonting annat. Vi längtar som Stewart påpekar efter tillhörighet och att känna att vi finns med någonstans, så att längtan efter väskan kan vara en längtan efter att synas, känna sig värdefull och bli bekräftad. Så har längtan efter något abstrakt förankrat sig i något konkret. Som Sartre skriver om känslan som inte agerar ensam så skapas det först en föreställning om vad en ny väska ger dig som person vilket utlöser en längtan efter denna väska. Väskan får symbolisera det man egentligen längtar efter, som till exempel bekräftelse, trots att objektet i sig inte har något att göra med känslan eller föreställningen, men det är väskan känslan lever på. KG tror att längtan gör oss sårbara och att det är den konsumtionen som utnyttjas. ”Konsumtionskulturen lockar då hela tiden med en existentiell längtan men med en leverans av ett materiellt ting som sägs tillfredsställa den här längtan, de kommer att uppskatta dig, de kommer att ge dig värde om de ser att du har den här väskan i handen” säger han. KG tror också att det kan vara svårt att hitta ett alternativ till denna typ av längtan och konsumtion och därför får många fortsätta att spela med i spelet men att det lätt ”föder en viss besvikelse”.

Eleverna tar i sina texter nästan bara upp en konkret längtan. Den är tydlig och de skriver inte om en längtan efter något som de *kanske* får eller något som *kanske* händer. Det är en längtan efter något som redan är bestämt. ”Jag längtar tills jag blir vuxen då kan jag köra bil och vara uppe sent!!” skriver en kille. Det kan alltså vara en längtan efter frihet, att vara oberoende och att visa andra att man klarar av att vara vuxen, bli lite viktigare, som visar sig i längtan efter körkort och förmågan att bestämma när man går och lägger sig. Genom att använda den konkreta längtan görs också längtan tydligare för en själv. Det är svårt att för någon annan beskriva en abstrakt längtan men kanske ännu svårare för sig själv, genom att konkretisera förstår man själv vad man längtar efter. Fredriks tankar om vad han längtar efter visar dock på motsatsen. Han längtar efter att ha någonstans att bo, en sysselsättning som ger pengar och någon att älska. Alla ganska konkreta saker, men det är ändå som att han inte riktigt har bestämt sig för åt vilket håll längtan riktar sig och säger därför att han längtar efter trygghet. Ett ganska abstrakt ord får här fungera som ett samlingsbegrepp och en förklaring av konkreta längtor.

Längtan efter konsumtion är viktig att ta upp för den pekar oftast på en annan längtan. Och det faktum att vår längtan går att manipulera eller föra åt ett visst håll visar på att vår längtan spelar en större roll än vi anar. Vi har egna eller skapade behov som vi lär oss kan botas av konsumtion.

Födas in i en längtansvärld

Alla vet vad längtan är, det är någonting som bara finns hos oss. Men vad kommer den ifrån? Längtan kan ju inte sitta i generna utan måste komma från vår omgivning. Eftersom längtan ligger

så naturligt i kroppen och tanken är det något vi måste ha lärt oss väldigt tidigt. Vi föds in i en längtansvärld. Barndomen blir en inskolning där det verkar lättast att ta till sig längtorna som följer året, födelsedagar, familjesemestern eller vinter och pulka. Julen är full av längtan och redan i oktober ska vi börja se fram emot den. Det är först advent och tända ljus, sen 1 december och lucköppning och så julkalendern som verkligen symboliserar en slags nedräknings längtan. Sen är det knäck och godis och paket och pynt, allt som bara spär på att det i slutändan måste komma något riktigt stort. Julen kan nog också fungera som ett exempel på Olofssons begärsteori. Om vi inte hinner byta riktning och mål i tid så resulterar vår längtan i tomhet och besvikelse (jmf. Olofsson 1991:21f). Julens all längtan är något som fyller upp framförallt yngre barns vardag väldigt mycket och då kan man ibland som Olofsson menar glömma bort att byta ut sitt mål och därför känna av Olofssons så kallade *frånvarande aura*. Hur många har inte känt en tomhet efter att paketen har öppnats och fudgen tagit slut, när man bara suttit ner och undrat om det verkligen var allt?

Som jag varit inne på tidigare tror jag att vi till en början väljer att lägga vår längtan i synliga och ganska nära objekt för att senare i livet våga flytta fram längtan mot mer abstrakta mål, som till exempel trygghet. Eftersom att jag också tror att längtan tillhör den kulturella omkrets som finns runt varje människa spelar allt i ens liv in i vad man längtar efter. De sociala villkoren kan påverka valet av längtansobjektet. En familj med pengar kan längta efter semestern i form av ett speciellt resmål, semestern i sig är inte objektet utan upplevelsen. En familj utan så mycket extra pengar kan å andra sidan ha just semestern som objekt för sin längtan, just för att den inte är självklar. De basala behoven för ett drägligt människoliv är i vår del av världen inte föremål för en längtan för att vi ser den som en självklarhet, men i andra länder kan det vara den helt dominerande längtan.

Vi längtar ju alltid utifrån det vi har själva. Kanske lär vi oss också längta utifrån en könsaspekt. Men även om det egentligen kanske inte är så stor skillnad på män och kvinnors längtan så finns det längtansstereotyper som utgår från könet. Kanske framförallt mer historiskt sätt då det var större skillnad på män och kvinnors liv. *Madame Bovary* av Gustave Flaubert, som trycktes första gången 1857, handlar om Emma Bovary som har tröttnat på sin småtrista man och sysselsätter sig med att längta efter ett annorlunda spännande liv långt utanför småstaden. Hon läser romantiska romaner och drömmer om en kärleksfull och lyxig tillvaro. Jag vet inte varför men det är någonting i mig som gör att jag tänker på Bovary när jag tänker på längtan. Hon symboliserar på nåt sätt den ultimata längtanstypen. Kvinnan som är fast i ett liv som har tilldelats henne och istället för att bara acceptera det så lever hon i sin längtan. Jag tror inte att den stereotypen lever kvar på samma sätt idag. Jag tror att män och kvinnor längtar lika mycket, men visst kan man se skillnad bara på mitt lilla material mellan killar och tjejer i tidiga tonåren. Där det förutom en tjej bara är

killar som längtar efter moppe och körkort och där tjejer tar upp saker som kläder, smink och en hund, men det är ändå ganska banala skillnader.

Längtan och ålder

Elevernas texter om längtan visar på att det är lätt att tänka kring längtan utifrån ålder. De vet vad de längtade efter när de var yngre och de vet vad de längtar efter nu. ”När jag var liten så längtade jag kanske mest efter nya leksaker. Nu brukar jag för det mesta längta efter nya kläder eller nytt smink” som en av dem skriver. De åldrar som dyker upp i texterna är 15, 18 och 20, bara en kille nämner en äldre ålder. Han tror att åldern spelar in i vad man längtar efter men kommer på att man nog kan längta efter en motorcykel både när man är 20 och 50 år. Killen som skriver att han längtar efter 18-årsdagen som han beskriver som dagen då han blir fri ger också en klar beskrivning på hur han längtar efter dagen då han tar sin examen från Kungliga tekniska högskolan och påbörjar ”den sista delen” av sin dröm, att bli programmerare. Hans dröm slutar där och han vill, eller kan, eller har inte förmågan att se och drömma längre än så. I ”sista delen” av sin dröm är han förmodligen runt 25 om han börjar plugga efter gymnasiet, vilket är en ganska ung ålder för sista delen av sin dröm.

Jämför man Gun Malmgrens bok om högstadielävers syn på framtiden kan man hitta vissa likheter. Där har åttondeklassare fått skriva under rubrikerna: ett år efter grundskolan, när jag är 20 år och när jag är 35 år. De flesta har skrivit om alla tre, men en del har låtit bli att fylla i vad de tror de gör när de är 35 (Malmgren 1985:26,40). Skillnaden i att fråga 13-14 åringar om längtan och om framtiden blir ganska slående med Malmgrens samlade berättelser. Tänker man hur det blir i framtiden är det lättare att tänka negativa tankar om sin och världens kommande tillvaro, än om man svarar på längtan som är ett mer hoppfullt klingande begrepp. Kanske är det därför jag inte har fått beskrivet några längtor längre in i framtiden än 25, just därför att det är svårt att hoppas längre än så?

Boel i Malmgrens bok tror att hon när hon är 35 år är hemmafru, ”även om jag verkligen inte hoppas” och ”[k]ärnkraften blir det fan med” skriver hon (Malmgren 1985:28). Hon längtar alltså efter att *inte* bli hemmafru och man kan ana att hon hoppas en hel del om kärnkraften också, men hon har inte svarat på frågan om vad hon längtar efter, utan vad hon tror kommer hända. I mina elevers texter står det väldigt lite om stora framtidsdrömmar som kärlek, jobb eller drömhändelser, som jag trodde att de skulle skriva om. Det är en tjej som skriver att hon tycker att man borde längta efter sin drömpartner. I Malmgrens texter finns just familj med i nästan alla svar, kanske beror skillnaden på att det skiljer 20 år mellan eleverna i min uppsats och eleverna i Malmgrens bok och att samhällets syn på familjen har ändrats? Eller så kanske familj känns som nåt som mer kommer om det kommer, inte något man direkt längtar efter. Eller så behöver man just som i Malmgrens fall

ställa frågan i förhållande till en ålder för att en 13 åring lättare ska kunna föreställa sig hur man kan tänkas vara när man är 35.

Något jag funderar över är vad man minns att man längtade efter som barn. Eleverna tar upp barbie dockor, bilar, leksaker och en videokamera som saker de har längtat efter och smink, sommaren, moped, körkort och helgens utflykt som saker de längtar efter nu. Fredrik minns främst att han längtade efter att bli stor när han var liten, och olika yrken. Den längtan efter skor som han beskriver som säkert var viktig då räknar han knappt som en längtan idag. Han tycker att ju äldre man blir ju mer abstrakta saker längtar man efter och ”när man är liten kan man inte skilja på det som är jätte viktigt och det som är onödigt liksom. Så man kan kanske längta lika starkt efter jul som att längta efter att bli stor. Det kanske är lika viktigt när man är barn”. Anledningen till att man kanske längtar efter mer abstrakta saker när man är äldre kan bero just på åldern, att man genom erfarenheter och mognad lärt sig vad man kan längta efter. Kanske lever man som barn närmare längtor som följer året. Födelsedagar, sommarlov, skolstart, höstlov, jullov. Man lär sig komma in i rytmen att längta efter det som är motsatsen till nuet. På vintern längtar man efter sommaren och tvärtom. När den längtan har blivit rutin så kanske man börjar skapa sig egna längtor.

Längtan genom kroppen

I början av mitt arbete konstaterade jag att folk jag kände såg likadana ut när de tänkte på temat längtan. De lutade huvudet på ena sidan och riktade det lite uppåt så att blicken nådde himlen och liksom tog ett djupt andetag för att få fart på sina tankar. Det har blivit min stereotypa bild av hur någon ser ut när han eller hon längtar. Även om den stämmer eller inte så påminner den om att längtan är förankrad i kroppen. Eleverna skriver att de blir stressade, spralliga och rastlösa, att längtan är en skön känsla men också kan vara jobbig. För Fredrik så sitter längtan i magen, som en spänning och han visar också på vad längtan rent faktiskt kan göra med en person. När han började längta efter att vara utbytesstudent i Sverige fanns det inget annat alternativ, han skulle verkligen vara det. Han *skulle* klara alla tentor, att misslyckas fanns inte i tankarna. Denna längtan kan kopplas ihop med en av Stewarts definitioner, Fredriks längtan var en trånande längtan med en specifik plats vid målet. Hans intensiva längtan gjorde att även kropp och huvud följde med och helt enkelt tog sig igenom en period fylld av stress för att sen nå sin längtan. Men det är ändå ganska diffust, hur längtan känns i kroppen och det är framförallt individuellt. Pirret i magen till exempel, alla vet hur det känns men ingen kan beskriva den bättre än pirr i magen, vad som egentligen händer kan man ju undra. Som den berusande och sprudlande känslan KG beskriver att man kan ha precis innan man träffar den där personen som man har längtat så mycket efter. Längtan kan ju kännas så oerhört mycket, men går den egentligen att beskriva?

Hoppet och uppgivenheten som några av eleverna tar upp i sina texter. Alla vet hur en

uppgiven människa ser ut och alla vet hur en lycklig människa ser ut, även om vi får varsin bild i huvudet så har vi alla en bild. Både uppgivenhet och lycka kan vara känslor som kommer som ett resultat av en längtan. En av eleverna tar upp en ganska tragisk bild av vad som kan hända om man bara har längtor som aldrig slår in. Hon skriver att hon tror att ”det finns de som bara har en längtan och det är bara att få dö. /.../ Jag tror att dom vill det för att de har längtat och drömt så mycket i sitt liv men ingenting har hänt, ingen dröm kom i uppfyllelse, de har blivit så trötta på livet att de inte orkar längta längre för inget händer. De har aldrig fått uppleva det som de längtat och drömt om”.

Drivmedel

En kontrast till detta är eleverna som talar om längtan som hoppet att ta sig ur en hemsk situation, längtan som lösningen. ”Längtan ger oss styrka att trotsa det svåra och kämpiga, det hemska. Utan längtan skulle vi inte ha någon livskraft, vi skulle tyna bort, och dö. Längtan ger oss styrka.” En elev är dessutom övertygad om att vi inte skulle bli lyckliga utan längtan. Här är längtans funktion väldigt tydlig, vi behöver den för att ta oss framåt och den fungerar som en drivkraft. Längtan kan alltså finnas för att vi ska komma någon vart. KG poängterar att själva längtansfunktionen är att den aldrig slår in, eller kanske mer flyttas fram för att hela tiden bestå som en längtan. Vi kan längta efter det fullkomliga livet utan att komma fram, för så fort vi kommer en bit ser vi nya möjligheter för att göra det ännu mer fullkomligt och på så sätt fortsätter vi längta. Detta är samma syn som Olofsson skildrar i sin diskussion om begäret, hur vi flyttar fram målet för att hela tiden befinna oss i rörelse.

Resultatet av längtan kan alltså både vara positivt och negativt laddad. Längtan kan skapa besvikelse eller utmattning, en lyckokänsla eller förnöjsamhet. Denna dubbelhet tror jag att man är medveten om innan man börjar längta och det är kanske därför som till exempel längtan efter förändring också är en rädsla för förändring, man vet vad man har.

Längtan beskrivs ofta som en rörelse framåt, kan man längta bakåt? För Fredrik vore ju det som att ge upp, att sluta andas. Men KG verka tro att det ändå är en ganska vanlig längtansform, fast att det då inte är en längtan efter något som ska slå in utan mer en känsla man är ute efter. ”Jag tror att det finns nån slags lockelse också efter det här som är ouppnåeligt, /.../ även det som kan göra lite ont kan vara en lockelse” säger han. Denna ouppnåeliga längtan bakåt blir då mer som ett tillstånd. Lite av det kunde jag ana i dagböckerna jag läste på Folklivsarkivet, där fanns ingen längtan framåt, nästan inga tankar alls om det som kommer. Det fanns visserligen ingen tydligt utskrivna längtan bakåt heller men det fanns en antydning. Tillståndet man hamnar i när man har en ouppnåelig längtan bakåt kan ju då ses som ett sätt att klara av den vardag och det nu man är fast i. Att låta det jobbiga vara en lockelse kan också vara ett sätt att lära sig hantera sig själv. Genom att längta och nå olika resultat lär man sig hur man reagerar och det är säkert därför som längtan

utvecklas, från att gå från en barnslig konkret längtan till en abstrakt. Erfarenheterna som utvecklar längtan kan alltså ligga i längtan själv. Nostalgi kan ses som en längtansform. Oftast handlar det inte om att man vill ha något tillbaka utan att man mer vill bli påmind om det man hade tidigare. På det sättet blir även en nostalgilängtan mer som ett sinnestillstånd.

Längtan som resa och nivåskiftan

Mina intervjuer blev som sagt mer samtal än intervju. Ämnet är något man pratar kring och som väcker tankar under tiden. Detta märktes bland annat genom att Fredrik kom på att han faktiskt hamnat där han tidigare hade längtat till. Ämnet har inte bara inneburit ett utforskande för mig utan även för mina informanter. Eleverna börjar sina texter ganska sakligt, det här längtar jag efter. Vissa har slutat skriva efter den redogörelsen medan andra har fortsatt och liksom kommit på sig själva med att fundera över vad längtan är och kan vara. De har haft mina ämnesförslag i bakhuvudet men det är de själva som har kommit på saker. Och en av de skriver att ”längtan är ju också att göra något”. Det är ett verb som oftast nog räknas in i kategorin inte-göra-någonting, fast längtan egentligen är sig själv nog.

För att få en övergripande bild av längtan valde jag ganska tidigt i mitt arbete att försöka se längtan på olika nivåer. Stewart gör sin indelning av längtan i trånande längtan, sugande åtrå och tillhörighet. Alla med ungefär samma laddning och kraft. Hon utgår från en längtan och förklarar den genom olika riktningar. För att poängtera vardagslängtan, den som knappt märks, valde jag att istället dela in längtan i tre olika storleksordningar. Längtans *small*, *medium* och *large*. Jag tänker mig att de finns som i olika skikt runt varje människa. Det innersta skiktet är lätt att ta på och förstå, men svårt att lägga märke till för att det är så nära. Det är den längtan som vi längtar varje dag utan att riktigt reflektera över den, kanske svår att skilja från våra behov. Längtan till kvällen, nästa vecka. Längtan till sommaren eller längtan hem. Kanske är det den här längtan min vän som svarat via mail tycker är fusklängtan. Hon tycker att vi slösar på längtan genom att kalla vardagslängtan för längtan, men samtidigt tycker hon att den inte gör så mycket om man håller den för sig själv, så att ingen störs av den.

Det mellersta skiktet innehåller nog den längtan man först tänker på när någon undrar vad man längtar efter. Kärlek, närhet, bra jobb, bli förälder, nya saker och konsumtion, bli lycklig. Jag tänker mig att det är denna längtan som mest präglas av vem jag är, min ålder, var jag bor och kommer ifrån och hur jag lever. Denna längtan är mer kopplad till förändring än de andra två och kanske väcks den också främst ur ett missnöje. Ett missnöje i sig själv eller som någon annan spelar på. Konsumtion handlar på ett plan om ett missnöje som reklamen ofta använder, jag antar att de strävar efter att få oss att känna missnöje och därför börja längta efter deras prylar som ska bota missnöjet. Denna längtan är förmodligen också den som är mest infekterad av impulser utifrån. En

längtan är ju alltid ens egen, men den kanske är framsprungen ur ett ideal som vuxit fram ur eller präglar ett samhälle.

Det yttersta skiktet är vagare i kanterna och mer som ett drömliknande tillstånd. Jag tycker att drömmar är en del av längtan, i alla fall att deras gränser är och snuddar på varandra. Men både eleverna och Fredrik drar en gräns mellan att längta och att drömma. Fredrik drar en ganska definitiv gräns,

jag skulle säga att skillnaden mellan att drömma och att längta är att när man längtar så är det något som man anser som möjligt, nästan verkligt på något sätt. Man vet att det finns och man vet ungefär hur man kan ta sig dit. Då längtar man, eftersom man redan är fokuserad på målet. Men drömmarna är lite mer...skummiga. Alltså inte lika konkreta, inte så himla vassa liksom. Så ja, när jag längtar så betyder det att jag har mitt längtans objekt som mål och det ändå jag vill det är att nå målet.

Vi har dock alla ungefär samma definition av vad en dröm är. Jag vill till exempel åka luftballong. Det är inte en längtan som jag tänker på varje dag, inte ens varje vecka. Det är mer som en svävande önskan som kommer upp ibland men som jag inte aktivt jobbar med att förverkliga. Dessa drömmar är alltså inte alltid närvarande så som i de inre cirkelarna utan ligger mer i bakhuvudet och kommer fram ibland.

Jag tror att både längtan *small*, *medium* och *large* kan fungera som en drivkraft därför att de alla tre på något sätt pekar mot en förändring. Ett av mina mailsvar visar på hur man under en dag kan längta efter saker från alla nivåer av längtan.

”Måndag: Bada i havet, solglasögon, gå på toa, veta klockan, ligga kvar halvsovandes i sängen utan att röra en fena på obestämd framtid, turnera runt som konståkningsproffs, få barn, raka av håret, känna vinden lyfta mig, duscha.”

Avslutning

Så, har jag lärt mig något genom mitt arbete? Ja, jag tror det. Framförallt har jag märkt att längtan vid första anblicken för människor känns svår och väldigt diffus, men när de funderat ett tag så kommer de på sig själva med hur mycket i deras liv som egentligen är längtan. Längtan är så vanlig att den knappt märks.

För mina elever verkar det ha varit lättast att tänka kring längtan i punktform. Antingen genom ålder, 15, 18, 20, vuxen. Men också utifrån ting eller mål som moppe, körkort och jobb. För mina äldre informanter har det däremot varit mest naturligt att prata omkring längtan och reflektera över ämnet och dess förhållande till människan. Det som gjorde mig förvånad i elevernas uppsatser var att ingen tog upp den längtan som i alla fall jag gick igenom på högstadiet. Längtan efter kärlek, att få bekräftelse och känna sig okej. Vad har allt om hjärta och smärta tagit vägen? Ingen skriver heller om en ouppnåelig längtan, inget om idoler eller händelser man gärna vill uppleva men inte vet säkert om man får, och inget om kändisskap. Jag undrar om de inte skrev om denna längtan för att de blev för begränsade av mina exempel på vad de kunde skriva om, eller ses den längtan mer som en dröm och valdes därför bort? Jag anade inte att deras längtan skulle röra sig runt så konkreta värden som den faktiskt gör. Men kanske är det så att den obeskrivliga längtan är så svår att ta på, och man vet inte riktigt vad den gör med en egentligen, så därför utelämnar man den medvetet eller omedvetet.

Längtan som tema verkar också sätta en prägel på hur man pratar och skriver om det. Till exempel så skrev ingen av eleverna så som man kan tänka sig att de i vanliga fall pratar. Deras språk var väldigt litterärt och filosoferande. Detta gör att jag återkommer till en av mina första tankar om hur mina bekanta såg ut och agerade när de hörde talas om mitt ämne, att längtan gör oss till små filosofer. Det som förbryllar är hur det går ihop med att längtan sker så vant och naturligt i kropp och tanke. Vad är det med längtan som gör allt så filosofiskt och svävande högt där uppe dit ingen når? Varför använder eleverna det språk de gör?

Jag har försökt att hela tiden tala om längtan i förhållande till människan. Att inte bara fråga mig vad längtan är utan att också tänka på vad den gör med oss, hur vi påverkar den och påverkas av den. Alla mina informanter verkar ha haft lätt att reflektera över detta, inte minst i elevernas exempel om lycka, styrka och uppgivenhet. Jag har i mitt arbete försökt visa på hur längtan tar konkret form i vår vardag och inte minst hur och på vad vi längtar efter formas av vår ålder och livet vi lever. Jag har också tagit upp konsumtion som en del av längtan och hur den ger oss influenser till åt vilket håll vi riktar vår längtan. Jag har också försökt få fram att längtan formas av våra vanor och erfarenheter, och att den erfarenhet vi får just av att längta ger upphov till andra sorters längtor. Det förefaller som att ju äldre vi blir och ju mer erfarenhet vi får desto mer vågar vi

utveckla vår längtan för att vi har lärt känna oss själva och hur vi reagerar på olika längtors resultat.

Skulle jag gått vidare i mitt arbete hade jag valt att samla in fler elevuppsatser om längtan, från olika klasser och med mer skiljda bakgrunder. Jag hade också velat göra en intervju till, till exempel med en kvinna, för att se om hennes svar skiljde sig från Fredriks och KGs.

Det jag tycker är viktigast att lyfta fram i mitt arbete är just längtans påverkan och då framförallt som ett kulturellt drivmedel. Längtan för oss i en riktning där kanske själva längtan är viktigare än målet i sig.

Litteratur

Otryckta källor

Uppsatser om längtan av elever från årskurs 8, i författarens ägo.

Mailintervjuer i författarens ägo.

Arkivmaterial, Lund, Folklivsarkivet (LUF)

Intervjuer med Fredrik (7/5 2007) och KG Hammar (9/5 2007)

Dagböcker, M24025 och M21934

Internet

<http://www.livet.se/ord/kategori/L%C3%A4ngtan>

<http://truckmechanic.zoomin.se/blogg/permalink-20070222-14917.html?norefresh=1>

<http://vasterut.blogspot.com/2007/02/det-tar-aldrig-slut.html>

Tryckta källor

Björk, Nina 2007: "söndagskolumn" I: Dagens Nyheter, Stockholm.

Campbell, Colin 1996: "Detraditionalization, Character and the Limits to Agency" I *Detraditionalization: Critical Reflections on Authority and Identity*. Blackwell.

Flaubert, Gustave 2004: *Madame Bovary* Stockholm: Natur och kultur.

Hardy, Kristin 2006: *Vågor av längtan* Stockholm: Harlequin.

Madestrand, Bo 2007: "Höj ribban, människa!" I: Dagens Nyheter Stockholm.

Olofsson, Per-Olof 1991: *Den avklädda människan* Göteborg: Daidalos.

Povrzanovic Frykman, Maja 2002: "Establishing and Dissolving Cultural Boundaries – Croatian Culture in Diasporic Contexts" I *The Balkan in Focus: Cultural Boundaries in Europe*. Nordic Academic Press.

Sartre, Jean-Paul 1992: *Skiss till en känsloteori* Göteborg: Daidalos.

Schroeder, Timothy 2004: *Three faces of desire* Oxford: University press.

Stewart, Susan 1999: *On longing – Narratives of the Miniature, the Gigantic, the Souvenir, the Collection*. Durham, North Carolina: Duke University Press.

Östblom, Leila 2006: *Livets längtan* Sveg: Leilas förlag.